

РОЗДІЛ 2 КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ ЯК СУЧАСНА НАУКА

УДК 130.2

КОНСТИТУЦІЙНА АКСІОЛОГІЯ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН

CONSTITUTIONAL AXIOLOGY AS A SOCIO-CULTURAL PHENOMENON

Байрачна Л.К.,
*кандидат філософських наук,
доцент кафедри конституційного права України
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

Стаття присвячена правовим цінностям, закріпленим у Конституції України, і розвитку нового напрямку в науці конституційного права – конституційної аксіології. Висвітлено різні методологічні підходи до поняття конституційної аксіології, зокрема дименціональний метод, розглянуто дихотомію «цінності права» й «цінності в праві», доведено детермінованість загальнолюдських цінностей соціокультурними факторами; досліджено проблему аксіологічного виміру конституційних цінностей.

Ключові слова: конституційні цінності, конституційна аксіологія, дименціональний метод, «цінності права» й «цінності в праві», загальнолюдські цінності.

Актуальність теми визначається інтересом до ціннісного розуміння права й особливо проблем конституційної аксіології, який сьогодні як ніколи затребуваний у юридичному середовищі. Про необхідність урахування ціннісних детермінант і подолання позитивізму в праві сьогодні говорять як науковці, так і судді Конституційного Суду України.

У чому ж полягає сутність ціннісного підходу до права і що він може дати, зокрема, конституційному праву? На думку А.І. Гусейнова, «ціннісний підхід до права заснований на припущенні про те, що правові явища, крім власне юридичних значень, мають також смисли позаюридичного харак-

теру» [1, с. 43]. При цьому «культурологічний підхід до сприйняття права не виключає з його образу інструментального складника. Право продовжує розглядатися як засіб соціальної регуляції й захисту» [2, с. 43]. Необхідно зазначити, що ціннісний підхід завоював досить міцні позиції в соціології та психології, культурології та філософії, проте в праві він усе ще не набув значного поширення, що зумовлено специфікою самого права як особливого соціального явища, зокрема його невід'ємною якістю – нормативністю.

Ціннісний або аксіологічний підхід виходить із того, що соціальні дії людини опосередковані системою ціннісних установок, які існу-

ють у цьому суспільстві в конкретний історичний період. Цінність включає в себе, «по-перше, позитивну або негативну значимість будь-якого об'єкта, на відміну від його екзистенціальних і якісних характеристик (предметні цінності); по-друге, нормативну, приписово-оцінну сторону явищ суспільної свідомості (суб'єктивні цінності, або цінності свідомості) [3].

Результати аналізу наукових джерел і публікацій свідчать про те, що, незважаючи на важливість аксіологічного пізнання конституційного права, необхідно відзначити, що питанням цінностей конституційного права та конституційно-правових цінностей у сучасній конституційно-правовій науці приділено недостатньо уваги. Тому існує необхідність у заповненні цієї прогалини й проведенні подальших теоретико-правових досліджень. На науковому рівні конституційній аксіології та конституційним цінностям приділяють увагу такі вчені, як Ю.В. Баулін, Ф.В. Веніславський, Є.В. Єреклінцева, В.В. Єрофєєв, А.Р. Крусян, Ю.М. Оборотов, М.П. Орзіх, М.В. Савчин, М.І. Салей та ін. Необхідно зазначити, що різноманітні погляди науковців щодо конституційної аксіології ускладнюють її розуміння й практичне застосування.

Вищезазначене зумовило **мету роботи** – дослідити конституційну аксіологію як соціокультурний феномен.

Відповідно до поставленої мети, необхідно вирішити такі наукові завдання:

- висвітлити різні методологічні підходи до поняття конституційної аксіології, зокрема дименціональний метод;
- розглянути дихотомію «цінності права» й «цінності в праві»;
- довести детермінованість загальнолюдських цінностей соціокультурними факторами;
- дослідити проблему аксіологічного виміру конституційних цінностей.

Ціннісний або аксіологічний підхід виходить із того, що всі соціальні

дії людини так чи інакше опосередковані системою ціннісних установок, що існують у цьому суспільстві в конкретний історичний період. Сучасна аксіологія пропонує різні дефініції поняття «цінність», що зумовлено існуванням різних методологічних підходів до вивчення цього соціокультурного феномена. Дуже цікавий підхід заснований на використанні так званого дименціонального методу, який можна бачити в роботі Д.А. Леонтєва. Метод, розроблений В. Франклом, – дименціональна онтологія, пояснюючи наявну різноманітність наук, дає можливість об'єднувати дані різних наук, з огляду на їх відмінність, що дає змогу працювати з ними в міждисциплінарному дискурсі. Завдяки такому підходу вирішується проблема створення цілісного образу будь-якого явища, який виглядає по-різному з погляду різних наук. Д.А. Леонтєв, розглядаючи полярні позиції щодо будь-яких аспектів поняття цінності, соціальної ролі цінностей тощо, намагається створити «спільний простір різних визначень і побачити за різними поглядами окремі проекції складного багатомірного об'єкта» [4, с. 30].

Ми зупинимося лише на тих позиціях, які є цікавими для розуміння специфіки правових цінностей і ціннісного підходу до права. Наведемо приклад: Кримінальний кодекс України закріплює покарання за крадіжку (стаття 185) і, як і біблійна заповідь «не вкради», за своїм значенням є правилом поведінки, тобто нормою. Значимість соціальної цінності вони набувають з позиції їх ідеального призначення – захисту іншої цінності – людського життя, яка, у свою чергу, закріплена в Конституції України (в статті 27 Конституції України проголошується: «Кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави – захищати життя людини. Кожен має право захи-

щати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань»).

У світлі сказаного вагоме значення в рамках юридичної аксіології має дихотомія «цінності права» й «цінності в праві». На думку В.С. Нерсесянца, право саме по собі, тобто в онтологічному плані, являє собою сукупність рівності, свободи, справедливості, взятих у їх формальній характеристиці. «Внутрішня єдність юридичної онтології, аксіології та гносеології зумовлена тим, що в їх основі лежить один і той же принцип формальної рівності, який розуміється і трактується нами як вихідний початок юридичної онтології (що є право?), аксіології (в чому цінність права?) і гносеології (як пізнається право?)» [5, с. 57]. Тому з позицій правової аксіології рівність, свобода і справедливість є, на його думку, дійсно правові цінності, що не зводяться до соціальних цінностей і не похідні від них.

Протилежну точку зору висловлював болгарський учений-правознавець Н. Неновські, стверджуючи, що цінностями в праві є загальні соціальні цінності, які як ідеали структурують правосвідомість, утілюючись у правових цінностях. Ці соціокультурні цінності (свобода, рівність, справедливість, демократія, порядок, безпека, мир) в праві набувають статусу його основних принципів [6, с. 177].

М.В. Пресняков, так само не погоджуючись із В.С. Нерсесянцем, вважає, що право як самостійний соціокультурний феномен має власні закони та детермінанти розвитку, проте не можна заперечувати, що це розвиток протікає не у вакуумі. «Право, являючи собою складну систему, у свою чергу, є підсистемою ще більш складних і диференційованих систем. У зв'язку з цим право не може не відчувати впливу, тиску з боку соціокультурної системи. Ми вважаємо, що має місце постійна

конвертація соціокультурних цінностей у правові й навпаки» [7].

На думку А.В. Полякова, мета будь-якого права полягає в установленні певного правопорядку, який, на противагу хаосу та безладу, завжди є позитивною цінністю. Такий правопорядок повинен бути соціально легітимним, відповідати соціальним цінностям, що дає змогу охарактеризувати його як справедливий правопорядок. «Правовий порядок, заснований на соціально визнаних нормах належної поведінки, є в силу цього порядок справедливий» [8, с. 26]. Автор вважає, що право несправедливим бути не може (можна говорити тільки про справедливість або несправедливість закону), але не тому, що справедливість – його власна правова якість, а тому, що самі критерії справедливості є продуктом однойменної соціокультурної системи (самоідентифікацією якої і є право) [9, с. 26].

Отже, під цінностями в праві розуміються ті цінності, які правом інтегровані. Свобода, справедливість, рівність, взаємодопомога – ці цінності орієнтують людську поведінку на досягнення певних цілей, зразків поведінки. «Правознавці не вигадують моделі поведінки, а запозичують їх з практичного життя й ціннісних орієнтацій соціального середовища, що є характерним для певної культури, в якій вони самі існують» [10].

Ці цінності спочатку «правовими» не були, вони належать тій культурі, в якій право виникало, «пронизуючи» правосвідомість суспільства, відіграють роль високих ідеалів і так стають основними цінностями права.

Правові норми, у свою чергу, набувають значення цінностей і стають об'єктом оцінок, коли індивід у своїх діях виходить із засвоєних та оцінених ним соціальних норм.

Думка про породження права певною соціокультурною системою породжує питання: чи можемо ми говорити

про *наявність загальнолюдських цінностей*, беручи до уваги їх принципіву зумовленість, детермінованість соціокультурними факторами? Дійсно, цінність може сприйматися як індивідуальне переживання суб'єктом цінності чого-небудь для цього конкретного суб'єкта. І разом з тим цінність може розглядатися з позиції надіндивідуальної, соціокультурної характеристики, що поділяється колективно. На наш погляд, суспільство, соціум має власні закони розвитку, і, незважаючи на певну поліваріантність цих законів у рамках різних культур, усе ж повинні мати місце якісь типові закономірності – цінності людського співжиття як соціокультурний інваріант (наприклад, цінність життя членів спільноти). Таку точку зору підтримує М.В. Савчин, який зазначає: «Зважаючи на процеси глобалізації у праві, наслідком чого є запозичення окремих елементів конституціоналізму, доцільно говорити про цивілізаційний вимір цінностей, які визначають конституційну матрицю конкретного типу суспільства, – основні засади, інститути і процедури, які мають сталий характер та ідентифікують на правовій карті світу певну конституційну систему. Розвиток конституційного права конкретної країни залежить від певних усталених уявлень, ідей і звичаїв, які втілюються в стереотипах поведінки (архетип) і відтворюються, тобто мають безперервний характер. Поведінка формується лише в певному соціальному контексті, оскільки індивід тільки в ньому може переслідувати інтереси, які базуються на його природжених цінностях» [11].

Прихильник подібного типу праворозуміння, німецький дослідник К.-Х. Ладьор зазначає, що цінності завжди є показником культурних відмінностей, а останні дають змогу ідентифікувати певну конституційну традицію як складник культури. «Результати наукових досліджень, зокрема, у галузі

конституційної юриспруденції, суспільні дебати щодо змісту законодавчих заходів об'єктивно збільшують обсяг інформації, що призводить до якісно нових структурних змін у суспільстві, оскільки змінюються мотивація, потреби й інтереси індивідів, трансформується архетип людини. Це дає підстави деяким дослідникам говорити, що суспільство і право вступають в епоху постмодерну, яка характеризується більш наполегливим відстоюванням індивідуальності й диференціації в суспільстві» [12].

Разом із тим не можна заперечувати й глибоких цивілізаційних відмінностей, які наявні в різних культурах. На цьому етапі розвитку наслідки глобалізації починають усвідомлювати й у правовій сфері [13, с. 18]. Наприклад, такі традиційні для західної культури цінності, як індивідуалізм, лібералізм, конституціоналізм, права людини, рівність, свобода, верховенство закону, демократія, вільний ринок, відділення церкви від держави, практично не знаходять відгуку в ісламській культурі [14, с. 43]. Хантінгтон почав своє міркування, досліджуючи різні теорії про природу глобальної політики в період після закінчення холодної війни. На його думку, зіткнення цивілізацій є розвитком історії. У минулому світова історія була в основному пов'язана з боротьбою між монархами, націями й ідеологіями. Але після закінчення «холодної війни» світова політика перейшла в нову фазу, в якій незахідні цивілізації стали додатковими важливими суб'єктами, що приєднуються до Заходу для формування та переміщення світової історії.

Але глобалізація має не тільки позитивні наслідки, вона провокує процеси, які викликають певні побоювання. Як зазначає С.А. Авак'ян, «доводиться із жалем констатувати, що найчастіше ті, хто проповідує ідеї глобалізації, виходять із того, що державно-полі-

тична організація і спосіб життя населення своїх країн є єдино правильними, розглядаючи їх як вищий ідеал, до якого повинні прагнути інші країни й народи. Це – свого роду нова «теорія переваги», від якої не так уже далеко й до дій щодо «насадження» свого порядку і способу життя на інших територіях методом пропагандистського тиску, підтримки (матеріальної й організаційної) своїх прихильників, організації державних переворотів, а то й прямого військового втручання в справи інших держав» [15, с. 15].

Усе це, як зазначає вчений, змушує неминуче замислюватися над конституційними цінностями. У зв'язку з цим виникає проблема *аксіологічного виміру конституційних цінностей*. На наш погляд, фундаментальну цінність науки варто визначати за ступенем важливості регульованих правовідносин. Ми поділяємо точку зору А.Ф. Малого, М.С. Пермиловського, які зазначили, що «особливу цінність має наука конституційного права як галузь, що являє собою квінтесенцію правових, демократичних, економічних, політичних і духовних начал сучасного суспільства» [16]. Цій точці зору співзвучна позиція Н.С. Бондаря, який пише: «Отримують обґрунтування в науці конституційного права поняття й категорії, які мають універсальне міжгалузеве значення» [17, с. 6]. Актуальність наведеного твердження підтверджується тією обставиною, що в науці конституційного права з метою створення ефективного механізму захисту найважливіших суспільних відносин конституціоналісти вивчають категорію конституційної цінності [18, с. 3].

Цікавим є дослідження М.І. Салей, яка слушно зазначила: «Базовою категорією конституційної аксіології є цінність, тобто об'єктивно існуючий предмет, явище, стан і процес, який на конкретному етапі соціального розвитку відповідає цілям, інтер-

есам і потребам людини та суспільства, є значущим для них» [19, с. 7]. «Аксіологічний або ціннісний підхід є інноваційним, відкриває нові можливості для теорії конституційного права. ... Саме цінності можуть стати засобом об'єднання суспільства, держави, громадян ... орієнтиром і чинником стабільності й динамічного розвитку країни» [20].

Потрібно зазначити, що проблематика цінностей упровадилась у конституційне право тільки в 1958 р., коли Федеральний конституційний суд Німеччини ввів у свою практику аксіологічний підхід (по справі Люта). Зокрема, в цьому рішенні зазначалося: «Основний закон (ФРН 1949 р.), який не являє собою нейтральну в ціннісному стосунку систему, у своєму розділі про основні права встановив об'єктивну ієрархію цінностей. Ця система цінностей звертає свою увагу на особистість, яка вільно розвивається, і її гідність в умовах соціальної спільності, яка повинна поширюватися як основне конституційно-правове рішення на всі галузі права; вона дає імпульси й указує перспективи розвитку законодавства, адміністрації та судочинства» [21, с. 458].

Так, наприклад, Конституційний Суд України, продовжуючи європейську традицію, виходячи з природи та призначення конституційних норм, реалізуючи аксіологічний вимір Конституції України, указав у Рішенні від 12.06.2007 (справа № 1-2/2007): «Порівняльний аналіз зазначених конституційних засад і положень Закону, які оспоруються в конституційному поданні, дає підстави вважати, що ці норми жодною мірою не порушують конституційні цінності, оскільки заборони прав, зменшення їх обсягу, встановлення нездоланих перешкод для реалізації громадянами права на свободу утворення і діяльності політичних партій не відбулося» [22]. Тобто як кри-

терії конституційності, що втілюють дух Основного Закону України, виступають конституційні цінності.

На наш погляд, такі поняття, як правова держава, рівність перед законом, звернення до принципів справедливості й пропорційності, є прикладами тих цінностей, які суди запозичили з більш широкої галузі політичної моральності.

У сучасному конституціоналізмі феномен цінностей проявляється в трьох основних вимірах:

- 1) конституція держави як самостійна цінність;
- 2) цінності, що прямо закріплені в нормах та інститутах Конституції;
- 3) конституційні цінності як результат конституційно-оцінної діяльності судових органів конституційного контролю (зокрема правові позиції Конституційного Суду України)

До першої групи належить конституція держави як самостійна цінність. Цінність Конституції для будь-якої держави безумовна. У преамбулі Основного Закону України виокремлюються базові конституційні цінності: а) *морально-етичні* (Конституція приймалася з усвідомленням відповідальності перед Богом, власною совістю, попередніми, нинішнім і прийдешніми поколіннями); б) *історичні та державно-правові* (Конституцію прийнято на основі багатовікової історії українського державотворення й здійсненого українською нацією, усім українським народом права на самовизначення та з метою розвитку й зміцнення правової держави); в) *демократичні* (Конституція прийнята від імені народу, є вираженням його суверенної волі; її прийнято з прагненням розвивати і зміцнювати демократичну державу); г) *загальносоціальні* (Конституція приймалася з піклуванням про зміцнення громадянської злагоди на землі України); д) *гуманістичні й цінності добробуту* (Конституцію прийнято з турботою про забезпечення прав і свобод

людини та гідних умов її життя й із прагненням розвивати і зміцнювати соціальну державу). Як слушно зазначають науковці, ці положення преамбули в концентрованому вигляді виражають вихідні політико-правові ідеї, які пронизують увесь зміст Конституції [23, с. 8]. Тобто ці цінності отримують свій розвиток і конкретизацію в інших конституційних положеннях.

Друга група (цінності, що прямо закріплені в нормах та інститутах Конституції) охоплює політико-правові цінності й ідеї, що знайшли формалізоване втілення в конкретних конституційних положеннях. Ці принципи мають основоположний характер, оскільки більшість із них визначають сутність закріпленого Конституцією України конституційного ладу і його засад. Принципи Конституції – це політико-ідеологічні й організаційні засади, відповідно до яких здійснюється регулювання суспільних відносин, що становлять її соціальний зміст [24]. Згідно з конституційними принципами здійснюється нормативна регламентація практично всіх соціальних зв'язків, саме вони визначають змістовий характер системи права й напрями її розвитку, виконуючи так системоутворювальну та системоспрямовувальну функції [25].

До базових цінностей конституційного ладу, через які проявляється суспільний ідеал і які мають вагоме значення для суспільства й держави, належать державний суверенітет, республіканська форма правління, ідея реального народовладдя та демократії, ідея верховенства права й правової держави, соціальна спрямованість державно-владної діяльності, відповідальність держави перед людиною, ідея свободи, ідеологічний, політичний, економічний плюралізм, гарантування місцевого самоврядування, міжнаціональна злагода тощо. Ці ідеї загалом закріплено нормами розділу I Консти-

туції України, який за своїм змістом є саме засадами конституційного ладу – базовими політико-правовими принципами, які визначають основні суспільні ідеї та прагнення українського народу.

Третя група – конституційні цінності як результат конституційно-оцінної діяльності судових органів конституційного контролю (зокрема правові позиції Конституційного Суду України). Нині перед Конституційним Судом України постають важливі виклики. Найбільш нагальний із них, як зазначає С.В. Шевчук, полягає в тому, що «подальша європейська інтеграція України ... передбачає сприйняття та застосування на рівні судової влади практики Європейського суду з прав людини, практики Європейського суду справедливості (Суду ЄС), інших джерел європейського права, а також відповідної доктрини та якісно іншого розуміння права, ніж воно склалося історично в Україні» [26, с. 3].

Кожне рішення Конституційного Суду України або проголошує ту чи іншу конституційну цінність (якщо в ньому йдеться про офіційне тлумачення Конституції та – до 2017 року – законів України), або внаслідок розгляду справи обґрунтовує перевагу однієї конституційної цінності над іншою в разі конфлікту між ними. Цей процес про-

низаний формуванням правових позицій, найбільш істотні ознаки правових позицій Конституційного Суду визначив М.С. Бондар. На думку науковця, правові позиції мають підсумково узагальнений характер, тобто становлять юридичну квінтесенцію прийнятого судового рішення, визначають внутрішній зміст рішень Конституційного Суду, мають оцінну аксіологічну природу, адже в них виражається ставлення Конституційного Суду не тільки до правової норми, щодо якої подано запит, а й до змісту соціальних відносин, що знаходяться в її основі [27].

Отже, конституційна аксіологія є інноваційним, унікальним напрямом дослідження сучасного конституційного права України, в якому концентруються складні, недостатньо вивчені, науково-теоретичні, концептуальні проблеми: вироблення різних методологічних підходів до поняття конституційної аксіології, розгляд дихотомії «цінності права» й «цінності в праві»; осмислення детермінованості загальнолюдських цінностей соціокультурними факторами; дослідження проблеми аксіологічного виміру конституційних цінностей тощо. Усе це полягає в основі практичної реалізації конституційно-правових ціннісних величин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гусейнов А.И. Проблема ценностей в праве. Право и политика. 2007. № 7. С. 43. URL: <https://www.sovremennoeravno.ru/> (дата звернення: 08.08.2018).
2. Балаянц М.С. Сущность ценностного подхода к праву. История государства и права. 2007. № 3. URL: <https://www.sovremennoeravno.ru> (дата звернення: 28.09.2018).
3. Философская энциклопедия. Москва, 1970. Т. 5. С. 462 (ст. «Ценность»). URL: <https://www.sovremennoeravno.ru> (дата звернення: 28.09.2018).
4. Леонтьев Д.А. Ценность как междисциплинарное понятие: опыт многомерной реконструкции. Вопросы философии. 1996. № 4. С. 30. URL: <https://www.sovremennoeravno.ru/> (дата звернення: 28.08.2018).
5. Нерсесянц В.С. Философия права. 2-е изд., перераб. и доп. Москва, 2006. С. 57.
6. Неновски Н. Право и ценности. Москва: Прогресс, 1987. С. 177.
7. Пресняков М.В. Конституционная аксиология: к вопросу о сущности конституционных ценностей. URL: <https://www.sovremennoeravno.ru> (дата звернення: 22.08.2018).
8. Поляков А.В. Введение в общую теорию права и государства: курс лекций. Москва, 1998. С. 26. URL: <https://www.sovremennoeravno.ru/> (дата звернення: 22.09.2018).
9. Поляков А.В. Введение в общую теорию права и государства: курс лекций. Москва, 1998. С. 26.

10. Курильських-Ожвен Ш., Арутюнян М.Ю., Здравомислова О.М. Образы права в России и Франции. Москва, 1996. С. 27.
11. Савчин М. Конституційні цінності та конституційна юриспруденція в Україні Вісник Конституційного Суду України. 2010. № 1. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/6283/1/Vksu_2010_1_27.pdf (дата звернення: 23.09.2018).
12. Ладёр К.Х. Теория аутопойезиса как подход, позволяющий лучше понять право постмодерна (от иерархии норм к гетерархии изменяющихся паттернов правовых отношений). Правоведение. 2007. № 1. С. 13–42.
13. Честнов И.Л. Универсальны ли права человека: Polemические размышления о Всеобщей декларации прав человека. Правоведение. 1999. № 1. С. 73–82.
14. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций? Полис. 1994. № 1. С. 43.
15. Авакьян С.А. Глобализация, общие конституционные ценности и национальное регулирование. Национальные интересы. 2001. № 4. С. 15.
16. Малый А.Ф., Пермиловский М.С. Теория основ конституционной аксиологии. URL: <http://zakoniros.ru/?p=17509> (дата звернення: 23.08.2018).
17. Бондарь Н.С. Российское конституционное право в ценностном измерении: как правовой отрасли, юридической науки, учебной дисциплины. Конституционное и муниципальное право. 2013. № 11. С. 6.
18. Зорькин В.Д. Ценностный подход в конституционном регулировании прав и свобод. Журнал российского права. 2008. № 12. С. 3.
19. Салей М.І. Конституційна аксіологія в сучасній Україні: науково-практична парадигма: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право; муниципальне право». Одеса. 2017. С. 7.
20. Салей М.І. Конституційна аксіологія як новий напрям конституційно-правових досліджень. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/7564/Saley%20Pravovi%20ta%20inst%20conf%202016%20t1-67.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 23.08.2018).
21. ФРГ: дело Люта (Liith). Федеральный конституционный суд ФРГ (Первый Сенат) 7 BverfGE 198 (1958) II. Конституционные права в России: дела и решения: учебное пособие / отв. ред. А. Шаю. Москва: Ин-т права и публичной политики, 2002. С. 458–465.
22. Рішення Конституційного Суду України від 12 червня 2007 року № 2-рп/2007 у справі за конституційним поданням 70 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини першої статті 10, пункту 3 частини другої, частин п'ятої, шостої статті 11, статті 15, частини першої статті 17, статті 24, пункту 3 розділу VI «Заключні положення» Закону України «Про політичні партії в Україні» (справа про утворення політичних партій в Україні). Офіційний вісник України. 2007. № 54. Ст. 2183.
23. Конституція України: науково-практичний коментар / В.Б. Авер'янов, О.В. Батанов, Ю.В. Баулін та ін. Харків – Київ, 2003. 808 с.
24. Енгибарян Р.В. Конституционное развитие в современном мире. Основные тенденции. Москва, 2007. 495 с.
25. Погребняк С.П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика): монографія. Харків, 2008. 240 с.
26. Шевчук С.В. Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні. 2-ге вид. Київ: Реферат, 2010. С. 3.
27. Бондарь Н.С. Конституция, конституционный контроль и социальные противоречия современного общества. Журнал российского права. 2003. № 11. С. 55–64.

Статья посвящена правовым ценностям, закрепленным в Конституции Украины, и развитию нового направления в науке конституционного права – конституционной аксиологии. Раскрыты различные методологические подходы к понятию конституционной аксиологии, в частности димензиональный метод, рассмотрена дихотомия «ценности права» и «ценности в праве», доказана детерминированность общечеловеческих ценностей социокультурными факторами; исследована проблема аксиологического измерения конституционных ценностей.

Ключевые слова: конституционные ценности, общечеловеческие ценности, димензиональный метод, «ценности права» и «ценности в праве», конституционная аксиология.

The article is devoted to the legal values enshrined in the Constitution of Ukraine, and the development of a new direction in the science of constitutional law – constitutional axiology. Various methodological approaches to the concept of constitutional axiology are revealed, in particular, the dimentional method, the dichotomy of the “value of law” and “value in law” is considered, the determinacy of universal human values, sociocultural factors is proved; The problem of axiological measurement of constitutional values is investigated.

Key words: constitutional values, universal values, the dimensional method, “values of law” and “values in law”, constitutional axiology.
